

Blijft het in Den Haag bij smart city of wordt het smart urbanism?

Oorschot, Leo

Publication date

2015

Document Version

Final published version

Citation (APA)

Oorschot, L. (null). (2015). Blijft het in Den Haag bij smart city of wordt het smart urbanism?., Gebiedsontwikkeling.nu. <https://www.gebiedsontwikkeling.nu/artikelen/blijft-het-in-den-haag-bij-smart-city-of-wordt-het-smart-urbanism/>

Important note

To cite this publication, please use the final published version (if applicable). Please check the document version above.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download, forward or distribute the text or part of it, without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license such as Creative Commons.

Takedown policy

Please contact us and provide details if you believe this document breaches copyrights. We will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Gebiedsontwikkeling.nu

Blijft het in Den Haag bij smart city of wordt het smart urbanism?

Leo Oorschot
30 januari 2015

Nieuws Normaal gesproken somt men bij smart cities de nieuwste gadgets op. Verbeeldt Siemens haar utopie en promoot men het smart grid als de grote oplossing. Echter, tijdens het 'Actueel Den Haag Debat' (ADHD) kwam een interessante tegenstelling bovendrijven. Die leidde tot wat ik maar de Wet van Hajer noem: smart city + lokale politieke keuzes = smart urbanism. Wat gebeurde er?

Het dilemma van smart

Smart city is de veelgeprezen oplossing, maar wat was het probleem? ICT verandert onze wereld in hoog tempo naar een netwerkmaatschappij. Veranderingen in retail (internetshoppen, funshoppen, verdwijnende winkels) en Het Nieuwe Werken (minder kantoren) treft bijna iedereen. Wie heeft er nog geen smartphone? Een nieuw paradigma dient zich aan.

Twee debatanten kwamen tegenover elkaar te staan: Maarten Hajer (directeur van het Planbureau voor de Leefomgeving) en Gerrit Jan van 't Veen (Columby, platform voor dataprofessionals). De politicoloogbestuurder tegenover de open data specialist. Enerzijds heeft de ICT een onstuitbare eigen dynamiek, onnavolgbaar en ongrijpbaar voor menig bestuurder, aldus Van 't Veen. Anderzijds laten ontwikkelingen zien dat deze ICT op een positieve manier voor steden kan worden ingezet, aldus Hajer.

Door juiste keuzes in hardware (smart grid, slimme meterkasten, energiemangement, watermanagement, mobiliteit), de vorm van open data (metabolisme van de stad, educatie, grondstofstromen, vervoer, vervuiling), het stimuleren van new business (verandering retail en distributie, Het Nieuwe Werken en kantorentransformatie, stimuleren lokale economie) en e-governance (nieuwe verhouding gemeente/burger).

Wat doet de gemeente Den Haag?

Smart is hot in Den Haag, betogen beleidsambtenaren Stephan Bekx en Karim Adarghal. Demografische (vergrijzing en zorg), klimatologische (klimaatneutraal) en economische ontwikkelingen brengen de gemeente hiertoe. Niet de technologie, maar de maatschappelijke problemen zijn het Haagse vertrekpunt. De oplossing is niet top-down, maar zoekt de gemeente samen met burgers, instituten en bedrijven.

Bijvoorbeeld Klaas Wilting met zijn nieuwe app. Burgers kunnen in het Bezuidenhout allerlei misstanden melden, zoals scheef liggende tegels of inbrekers op het dak. Den Haag schoon, heel en veilig. Met ICT kunnen veel stedelijke processen efficiënter worden en integraal aangepakt samen met stakeholders. De gemeente wil vooral faciliteren. Daarom is er niet zoiets als 'beleid' of 'oplossing', maar een *roadmap*. Een strategie die zich over jaren uitstrekt, waarbij de positieve effecten van ICT productief worden gemaakt voor de burgers.

Garbage Can model

De stad is het belangrijkste kunstwerk van de mens, aldus Hajer. Maar ruimtelijke deskundigen van de stad, zoals planologen, stedenbouwers en architecten, worden overschaduwd door ICT-specialisten met tal van ideeën. De vraag is of dit in het belang is van steden. Het intellectueel perspectief dat wordt geboden aan gemeenten door *science & technology* is verleidelijk. Steden over de hele wereld veranderen door ICT op een geheel eigen manier. Daardoor is er een enorme bandbreedte tussen steden. De oude steden van het noorden met historische bebouwing en de nieuwe steden van het zuiden die explosief groeien.

Beeldvorming rond dit paradigma speelt een belangrijke rol. Wereldwijd zijn er op vliegvelden reclames met smart grid, windmolens etc., maar niemand koopt even een windmolen of een smart grid. Hoogtepunt is *The Crystal* in Londen, waarmee Siemens de toekomst verbeeldt. Geen enkele stad wil achterblijven, maar niemand kent de toekomst. Beeldvorming speelt daarom een belangrijke rol en kan perspectief bieden.

Op het moment wacht er een geldstroom om te worden geïnvesteerd, aldus Hajer. Dat wordt een mondiaal economisch probleem. De rente is laag. Adviesbureaus onderzoeken rendabele investeringen. Plannen schieten willekeurig uit de grond, zoals UberPop.

De oplossing is er al, maar welk probleem lost het op? Den Haag moet zich daarom focussen op werkelijke problemen in de stad en deze met ICT oplossen. Er worden teveel oplossingen verkocht zonder dat het probleem helder is.

Daarom smart urbanism in plaats van smart city. Zo worden weloverwogen keuzes gemaakt die passen bij de stad. Deze keuzes worden voorbereid door planologen en stedenbouwers. Het samenspel tussen ICT-bedrijven en mensen die ruimtelijk met de stad bezig zijn is juist belangrijk, aldus Hajer. Beide sluiten elkaar niet uit, beide hebben elkaar juist nodig. Maar gemeenten moeten energie van investeerders en nieuwe technologie kanaliseren door de keuzes die ze maken. Dat is smart urbanism. Als er geen keuzes worden gemaakt door gemeenten veranderen ook de negatieve effecten van ICT steden. Bijvoorbeeld UberPop, dat sociale dumping van arbeid tot gevolg heeft.

Open data = ontsluiting van gegevens

Men heeft werkelijk geen idee wat ICT en data betekenen voor steden, aldus Van 't Veen. Men spreekt zelfs van datastream alsof het water betreft. Hij vraagt zich af of alle andere beweringen kloppen, die men tegenwoordig rondstrooit over smart city.

De applicatie Columby is het Haagse distributieplatform om haar open data te publiceren. Alles wat zichtbaar is in de openbare ruimte, geografische data, statistieken over de bevolking en over toekomstige ontwikkelingen. Zo stimuleert Columby hergebruik van informatie en een transparante overheid.

Voorheen was de gemeentelijke data slecht georganiseerd en ad hoc. Open data is niet alleen vrij beschikbaar, maar vooral door machines vrij uitwisselbaar en te combineren. Het concept open data is een logische stap na open informatie, zoals bijvoorbeeld op Wikipedia wordt gepresenteerd. De informatiehoeveelheid is enorm en onoverzichtelijk, deze informatie moet toegankelijk worden gemaakt door Columby. De vele complexe processen in de gemeente leveren heel veel informatie. Data is een grondstof en een goudmijn, maar als het niet wordt ontsloten dan kun je er niets mee. Dat kan via een app op de smartphone of tablet. ICT - en de daarmee gepaarde data - is de grootste verandering in ons leven, aldus Van 't Veen.

Open data = politiek

Data is politiek, concludeert Hajer. Hij vraagt zich af of open data werkelijk transparantie voor burgers betekent. Data is gebaseerd op vooronderstellingen en impliciete normen en waarden. Data is niet waardevrij, moet in een context worden geplaatst en verhelderd. Het gaat niet om een neutrale grondstof. De vraagstelling die voorafging aan de data is belangrijk. Transparantie is iets heel anders dan openheid van data. Bij het Planbureau voor de Leefomgeving werkt men tegenwoordig met modellen om data zo in een begrijpelijke context te plaatsen. Net zoals dat bij Wikipedia gebeurt, wordt de data bewerkt. Met open data verliezen mensen zich vaak in details zonder de hoofdlijn nog te zien, aldus Hajer. TomTom is een mooi voorbeeld, die geeft alleen maar fragmenten data en zegt dat je links of rechts moet gaan. Je hebt niet de

wisselwerking tussen het overzicht van de hele kaart en het detail op die kaart. Open data kan zo heel manipulatief zijn.

Belangrijkste aanbevelingen aan de gemeente

- Den Haag moet vooral de stedelijke economie versterken met ICT. Daarbij moet de stad zijn sterke punten juist verbeteren
- Innovaties sluiten altijd goed aan bij wat de stad al goed kan of wat er is. Het benutten van Vrede & Recht is zeer kansrijk.
- Den Haag moet werken aan haar profiel van de Security Delta, deze moet men verbreden met Cybersecurity. Hierin ligt een grote economische potentie voor de stad. Van een sterke economie heeft op termijn iedereen profijt.
- De rol van de gemeente is vooral faciliterend. Er is geen top-down aanpak, maar samen met stakeholders in de stad moet er vorm worden gegeven aan smart urbanism.
- Corporaties in Den Haag hebben veel bezit in de stad. Deze voorraad te verduurzamen naar een gunstig energielabel is de meest slimme aanpak die men kan bedenken. Behalve de klimaatdoelstellingen halen, help je ook de mensen aan de onderkant van de samenleving aan een beter besteedbaar inkomen. Met deze aanpak wordt tevens de maakindustrie flink gestimuleerd, een prachtig lokaal banenplan. Smart urbanism!

ADHD XIX The Hague: van Smart City tot Smart Urbanism (Dinsdag 9 december 2014, 20h, Het Nutshuis, Den Haag).

Maarten Hajer: directeur Planbureau voor de Leefomgeving, hoogleraar Bestuur & Beleid Universiteit van Amsterdam, mede-auteur boek Smart about Cities (2014).

Rogier van den Berg: architect, Smart City Studio, projectleider UN-habitat.

Jan Jongert: architect, Superuse Studios, Binckhorst.

Gerrit Jan van 't Veen: Dutch Coast, Columby, platform voor dataprofessionals en betrokken bij open data projecten van Den Haag.

Karim Adarghal en Stephan Bekx beleidsadviseurs gemeente Den Haag, smartcity@denhaag.nl

Moderator Ruben Maes.

Actueel Den Haag Debat (ADHD) vindt vier keer per jaar plaats en wordt georganiseerd door het Haags Architectuur Café (HaAC), Stroom Den Haag, Het Nutshuis en BNA kring Haaglanden

Auteur

Leo Oorschot

Leo Oorschot, Haags architect, urbanist en publicist - atelier PRO architecten.
Verbonden aan Research Group Beyond the Current - TU Delft